

Monika Haczkowska

Uniwersytet Opolski

ORCID: 0000-0001-6502-8117

monika.haczkowska@uni.opole.pl

Standardy zawodu mediatora – ku profesjonalizacji

Standards for the Profession of Mediator – Towards Professionalization

ABSTRAKT

Stopień skomplikowania spraw rozstrzyganych w sądach, w których może być prowadzona mediacja, pokazuje, że wymogi prawne stawiane dzisiaj mediatorom stałym są już niewystarczające. Celem niniejszej publikacji jest przedstawienie procesu kształtowania się prawa i praktyki w zakresie standardów pracy mediatora, a także argumentów przemawiających za profesjonalizacją zawodu mediatora oraz za utworzeniem samorządu zawodowego, który czuwałby nad prawidłowym sposobem wykonywania przez nich zadań. Poczynione rozważania mają również związek z rządowym projektem ustawy o mediatorach sądowych, akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów, który poprzez uregulowanie minimalnych wymogów merytorycznych, jakie musi spełnić mediator sądowy, oraz standardów szkoleniowych zmierza do poprawy jakości mediacji. Główną tezę publikacji jest stwierdzenie, że w świetle obowiązujących przepisów prawa nie można mówić o zawodzie mediatora. Publikacja ma charakter naukowo-badawczy.

Słowa kluczowe: mediacja; standardy mediacji; mediator; zawód mediatora; mediator sądowy

WPROWADZENIE

Rola mediatora w mediacji ma istotne znaczenie. Mediacja jako proces rozwiązywania konfliktu polega na tym, że uczestniczy w nim mediator będący osobą trzecią, niezależną, bezstronną, akceptowalną przez uczestników, ale jednocześnie nieuprawnioną do podejmowania wiążących decyzji, która włączając się w konflikt (spór), pomaga poprawić relacje i komunikację między stronami, wykorzystuje skuteczne sposoby oraz metody rozwiązywania problemów w celu osiągnięcia

wzajemnego zrozumienia, obopólnie akceptowalnego dobrowolnego porozumienia¹. Mediator jako osoba autonomiczna w stosunku do stron może odegrać kluczową rolę w budowaniu zaufania zarówno między stronami a mediatorem jako gospodarzem, jak i wobec mediacji jako procesu. Osoba mediatora i jego obecność w tym postępowaniu determinuje cały proces negocjacyjnego dochodzenia stron do porozumienia, przekształcając go w proces mediacji².

Zadania mediatora wymagają od niego wejścia w określone role, które pomagają mu realizować konkretne funkcje. W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę na wielość ról oraz funkcji, jakie mediator pełni w postępowaniu mediacyjnym. Począwszy od moderatora stosunków społecznych³, po lidera, gospodarza tego procesu, mentora, bufora⁴, posłańca czy edukatora⁵. Mnogość ról czyni go osobą, która powinna sprostać wyzwaniom, jakie pojawią się przed nim podczas tego postępowania. Przy czym role te mogą się zmieniać w zależności od tego, jaki ma charakter sprawa (rodzinna, gospodarcza, pracownicza, karna, rówieśnicza itd.), jakie są oczekiwania stron czy jaki styl mediacji preferuje sam mediator. Z punktu widzenia standardów pracy mediatora i efektywności jego działań mediacyjnych kluczowe znaczenie ma to, czy decydujące są jego cechy osobowości czy też kompetencja i wiedza. Wciąż otwarte jest zatem pytanie, czy w obecnym stanie faktycznym i prawnym pożądanym byłoby sprofesjonalizowanie zawodu mediatora, czy też obowiązujące regulacje są wystarczające.

Celem niniejszej publikacji jest przedstawienie procesu kształtowania się prawa i praktyki w zakresie zadań i roli mediatora. Przez 30 lat funkcjonowania mediacji w prawie polskim widoczna jest bowiem zmiana w podejściu do oczekiwań, wymogów oraz zadań, jakie stoją przed mediatorem, jako że stanowi on ważny element funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. W niniejszej publikacji zostaną przedstawione argumenty przemawiające za uregulowaniem zasad wykonywania zawodu mediatora, a także za utworzeniem samorządu zawodowego, który czuwałby nad prawidłowym sposobem wykonywania zadań przez mediatorów. Rozważania mają również związek z rządowym projektem ustawy o mediatorach sądowych, akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów (UD237)⁶,

¹ Ch.W. Moore, *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Warszawa 2016, s. 30 i n.

² K. Kobielska, *Mediator*, [w:] *Leksykon mediacji*, red. M. Cetera, M. Tabernacka, Warszawa 2023, s. 245.

³ M. Myślińska, *Mediator w polskim porządku prawnym*, Warszawa 2018, s. 71 i n.

⁴ K. Kobielska, *op.cit.*, s. 251.

⁵ A. Cybulko, A. Siedlecka-Andrychowicz, *Mediator: role, umiejętności osobowość*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2014, s. 272.

⁶ Rządowy projekt ustawy o mediatorach sądowych, akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów został przedstawiony do konsultacji pod numerem (UD237) w dniu 24 lipca 2025 roku, <https://legislacja.gov.pl/projekt/12400301> [dostęp: 15.08.2025], dalej: „Projekt”.

który w pewnym zakresie zmierza do uregulowania statusu mediatora sądowego. Analiza projektu pozwala jednak stwierdzić, że nie rozwiązuje on wszystkich postulatów podnoszonych w doktrynie prawa i środowisku mediacyjnym.

W publikacji przyjęto metodę prawno-dogmatyczną oraz prawnoporównawczą, polegającą na przeprowadzeniu analizy systemu prawa krajowego oraz prawa międzynarodowego, obejmujących odpowiednio wybrane przepisy prawa polskiego, stanowiska przedstawicieli doktryny prawa polskiego i orzecznictwo sądowe, a także źródła prawa europejskiego.

MEDIATOR – WYMOGI PRAWNE

Mediacja w sprawach cywilnych do polskiego porządku prawnego została wprowadzona w wyniku nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego⁷ z 28 lipca 2005 roku (dalej: k.p.c.)⁸. Do Rozdziału I dodano Oddział I

⁷ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296 ze zmianami), dalej: k.p.c.

⁸ Podkreślenia wymaga, że instytucja mediacji została wprowadzona do polskiego porządku prawnego wcześniej. Po raz pierwszy wprowadzenie instytucji mediacji nastąpiło w ustawie z dnia 23 maja 1991 roku o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz.U. z 1991 r. nr 55, poz. 236). Natomiast w połowie lat 90. XX wieku, w wyniku podjętych działań przez grupę pracowników z Biura Interwencji Senatu i w ramach współpracy międzynarodowej, na podstawie doświadczeń niemieckich, po 1995 roku na terenie całego kraju powstały ośrodki mediacji. W ramach eksperymentalnego programu mediacji między pokrzywdzonym a sprawcą czynu karalnego w sprawach nieletnich opracowano, a następnie wprowadzono w 1997 roku zmiany w prawie karnym poprzez wprowadzenie instytucji mediacji do Kodeksu karnego i Kodeksu postępowania karnego. 14 sierpnia 1998 roku zostało wydane rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków prowadzenia mediacji w sprawach dorosłych sprawców przestępstw, a w maju 2001 roku w sprawach nieletnich. Zob.: 1) Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 sierpnia 1998 roku w sprawie warunków, jakim powinny odpowiadać instytucje i osoby uprawnione do przeprowadzenia mediacji, zakresu i warunków udostępniania im akt sprawy oraz zasad i trybu sporządzania sprawozdania z przebiegu i wyników postępowania mediacyjnego (Dz.U. z 1998 r. nr 111, poz. 701), już nieobowiązujące, uchylone 1 lipca 2003 roku; 2) Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 maja 2001 roku w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2001 r. nr 56, poz. 591), uchylone 1 września 2022 roku. W pierwszym rozporządzeniu z 1998 roku w świetle § 2 mediacje mogła prowadzić tzw. osoba godna zaufania, która spełnia następujące wymogi: posiada obywatelstwo polskie; korzysta w pełni z praw cywilnych i obywatelskich; ukończyła 26 lat; nie była skazana za popełnione przestępstwa; posiada odpowiednie doświadczenie życiowe i umiejętności likwidowania konfliktów oraz wystarczającą do prowadzenia postępowania mediacyjnego wiedzę, w szczególności w zakresie psychologii, pedagogiki, socjologii, resocjalizacji lub prawa, i daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków; została wpisana do wykazu instytucji i osób godnych zaufania uprawnionych do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego – prowadzonego przez prezesa sądu apelacyjnego. Natomiast zgodnie z § 4 rozporządzenia z 2002 roku „osobą godną zaufania”, której sąd mógł przekazać sprawę w celu przeprowadzenia postępowania mediacyjnego, była osoba, która: ukończyła 26 lat; korzysta w pełni z praw cywilnych i publicznych; biegle włada językiem polskim w mowie i piśmie; posiada wykształcenie z zakresu psychologii, pe-

„Mediacja”⁹, w którym określono zasady mediacji jako postępowania alternatywnego do sądowego oraz wymogi co do mediatora. Wskazano, że mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych i korzystająca z pełni praw publicznych. Przepis art. 183[2] § 1 do 4 k.p.c. nie określał szczególnych wymogów, z wyjątkiem zastrzeżenia, że mediatorem nie może być sędzia, z wyłączeniem sędziego w stanie spoczynku. Rozwinięcie wymogów znalazło się jedynie w art. 436 § 4 k.p.c. (podobnie w art. 570[2] k.p.c.) w odniesieniu do „stałego mediatora” posiadającego wiedzę teoretyczną, w szczególności posiadającego wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa oraz umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych, do którego sąd mógłby skierować sprawę do mediacji. Wynikało to z uwzględnienia przez ustawodawcę specyfiki charakteru spraw rodzinnych i opiekuńczych, przede wszystkim zaś spraw o rozwód lub separację. Ustawodawca wprowadził zatem kategorię „mediatora stałego”¹⁰, przy czym rozwinięcie przesłanek w zakresie wymogów, jakie muszą spełnić osoby ubiegające się o wpis na listę prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego, nastąpiło dopiero w 2016 roku na mocy art. 157a ustawy o ustroju sądów powszechnych (dalej: u.p.s.p.)¹¹. Oznacza to, że w pierwotnej postaci kategoria mediatora stałego odnosiła się jedynie do osób, które złożyły wniosek o wpis na listę prowadzoną w sądzie okręgowym, nie istniały natomiast szczególne wymagania. Dodatkowe wymogi co do osób ubiegających się o wpis na listę „stałych mediatorów” określono w art. 183² § 3 k.p.c. i przepisach

dagologii, socjologii, resocjalizacji lub prawa oraz ma doświadczenie w zakresie wychowania lub resocjalizacji młodzieży; posiada umiejętności rozwiązywania konfliktów i nawiązywania kontaktów międzyludzkich; daje rękojmię należytego wykonywania obowiązków; odbyła szkolenie dla mediatorów oraz została wpisana do wykazu instytucji i osób godnych zaufania uprawnionych do przeprowadzenia postępowania mediacyjnego – prowadzonego przez prezesa sądu okręgowego.

⁹ Tytuł rozdziału I został zmieniony przez art. 1 pkt 5, a Oddział I dodany przez art. 1 pkt 6 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku (Dz.U. nr 172, poz. 1438). Zmiany weszły w życie 10 grudnia 2005 roku.

¹⁰ Wymaga podkreślenia, że w 2014 roku zostało wydane rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 7 sierpnia 2014 roku w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania, zmienione rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 13 listopada 2021 roku zmieniającym rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. z 2021 r. poz. 2285). W załączniku nr 1 „Klasyfikacja zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy”, w ramach części „Struktura klasyfikacji zawodów i specjalności” w punkcie 2 znajdują się: Specjaliści do spraw społecznych: obok Kuratora sądowego (263501) jest Mediator (263502) oraz Mediator sądowy (263507). Rozporządzenie to zostało wydane na podstawie art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 214).

¹¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 334), dalej: u.p.s.p., przy czym przepis art. 157a został wprowadzony na mocy art. 5 ustawy z dnia 10 września 2015 roku o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem alternatywnych metod rozwiązywania sporów (Dz.U. z 2015 r. poz. 1595) i wszedł w życie 1 stycznia 2016 roku.

rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości¹². W świetle tych przepisów „mediatorem stałym” może zostać: osoba fizyczna, która spełnia warunki opisane w art. 183² § 1 i 2 k.p.c., a ponadto posiada wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji, ukończyła 26. rok życia, zna język polski, nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo oraz nie jest przeciwko niej prowadzone postępowanie o takie przestępstwo, a także została wpisana na listę stałych mediatorów. Wpisu na listę stałych mediatorów dokonuje prezes sądu okręgowego, który jednocześnie weryfikuje prawdziwość danych zawartych we wniosku o wpis. Swego rodzaju *novum* stanowił przepis pozwalający prezesowi sądu okręgowego skreślenie mediatora z listy stałych mediatorów w razie niespełniania przez mediatora którekolwiek z wymienionych warunków, prawomocnego skazania za przestępstwo umyślne (lub umyślne przestępstwo skarbowe) lub stwierdzenia nienależytego wykonywania obowiązków przez mediatora. O skuteczności tego rozwiązania prawnego będzie mowa w dalszej części.

Prima facie po 1 stycznia 2016 roku wymogi co do osób ubiegających się o wpis na listę „stałych mediatorów” prowadzoną przez sądy okręgowe zostały zastrzeżone. Jak podnoszono jeszcze na etapie prac nad projektem nowelizacji ustaw (k.p.c. i ustawy o ustroju sądów powszechnych), brak wyraźnych kryteriów, które powinni spełniać mediatorzy, brak środków prawnych umożliwiających prezesom sądów okręgowych na zweryfikowanie kwalifikacji i kompetencji mediatorów oraz brak procedury, która pozwoliłaby – w razie konieczności – wykreślenie z listy stałych mediatorów osób niedających rękojmi właściwego prowadzenia mediacji, doprowadził do sytuacji, w której istniało ryzyko naruszenia podstawowych zasad mediacji w zakresie choćby tajemnicy informacji czy poufności danych¹³. Tymczasem ze względu na to, że to głównie sądy kierują strony do mediacji, istniał obowiązek państwa do zagwarantowania stronom najwyższej jakości usług świadczonych przez profesjonalnych mediatorów¹⁴.

Przepisy te, praktycznie w niezmienionej postaci w odniesieniu do mediatorów oraz mediatorów stałych obowiązują do dzisiaj. W wyniku postulatów kierowanych od lat ze strony środowiska prawniczego i mediacyjnego w zakresie poprawy

¹² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie prowadzenia listy stałych mediatorów (Dz.U. z 2016 r. poz. 122).

¹³ Podkreślało się, że art. 183[4] k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji z 2015 roku zobowiązywał jedynie mediatora do zachowania poufności, natomiast na pozostałych uczestników biorących udział w postępowaniu mediacyjnym przepisy nie nakładały obowiązku poufności („Mediator jest obowiązany zachować w tajemnicy fakty, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią go z obowiązku”). Brak było zatem dostatecznych gwarancji na poziomie ustawowym.

¹⁴ Zob. Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem alternatywnych metod rozwiązywania sporów (druk nr 3432) z 2015 roku, <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=3432> [dostęp: 15.09.2025].

jakości mediacji przez wprowadzenie minimalnych wymagań merytorycznych względem mediatorów i standardów mediacji został przygotowany rządowy projekt ustawy o mediatorach sądowych, akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów (dalej: Projekt). Projekt – w założeniu projektodawców – ma zmierzać do uporządkowania i naprawienia sytuacji prawnej i organizacyjnej dotyczącej mediatorów sądowych oraz ośrodków mediacyjnych uprawnionych do przeprowadzania szkoleń, utworzenia centralnej bazy danych dotyczących mediatorów sądowych i akredytowanych ośrodków mediacyjnych w postaci Krajowego Rejestru Mediatorów (dalej: Rejestr), określenia zasad wpisu do Rejestru, jednolitych zasad i standardów w zakresie prowadzenia szkoleń i egzaminów potwierdzających kwalifikacje, a przez to wzmocnienia zaufania społecznego do alternatywnego wobec sądowego sposobu rozwiązywania sporów.

Analizując przedstawione w Projekcie rozwiązania prawne, można odnieść wrażenie, że proponowane zmiany zmierzają w kierunku profesjonalizacji zawodu mediatora. „Diabeł tkwi jednak w szczegółach”. Jeśli chodzi o wymogi co do mediatorów, należy zwrócić uwagę na kilka kwestii. Przede wszystkim Projekt wprowadza zmianę nazewnictwa. W miejsce obowiązującego pojęcia „mediator stały”, proponuje pojęcie „mediator sądowy”, przy czym trudno znaleźć w uzasadnieniu do Projektu wyjaśnienia przyczyn tej zmiany. *Prima facie* wydaje się, że jest ona podyktowana tworzeniem bazy profesjonalnych mediatorów sądowych, wyłącznie uprawnionych do prowadzenia mediacji sądowych. Oznaczałoby to wówczas, że tylko mediator sądowy mógłby występować w postępowaniach sądowych i być wyznaczonym przez sąd do prowadzenia postępowania mediacyjnego. Natomiast mediator bez przymiotnika „sądowy” byłby uprawniony do prowadzenia mediacji pozasądowych (umownych). Niestety z treści art. 30 Projektu wynika coś innego. W przepisie tym mowa o zmianach w obowiązujących regulacjach Kodeksu postępowania cywilnego, tj. art. 98[1] § 4 k.p.c., art. 183[2], 183[6], 183[8], 183[9] § 1, art. 570[2] oraz art. 436 § 4 k.p.c., ale jedynie w zakresie nazewnictwa. Termin „mediator stały” ma zostać zastąpiony terminem „mediator sądowy”. Oznacza to jednak, że sąd na wniosek stron nadal będzie mógł kierować sprawy do mediacji zarówno do mediatorów sądowych, jak i mediatorów nieznajdujących się w Krajowym Rejestrze Mediatorów prowadzonym przez Ministra Sprawiedliwości. Natomiast zgodnie z ogólnym celem Projektu założeniem Projektodawców jest stworzenie „ujednoliconej bazy danych umożliwiającej sprawne uzyskanie informacji o mediatorach prowadzących mediacje ze skierowania sądu oraz oszacowanie liczby mediatorów”, co pozwoli także na weryfikację kompetencji i kwalifikacji mediatorów. W świetle powyższego zastanawia więc zasadność tworzenia bazy profesjonalnych mediatorów sądowych, którym stawia się wysokie wymagania w zakresie kwalifikacji, skoro i tak sąd na wniosek stron będzie mógł wyznaczyć mediatora spoza Rejestru. Wyjątkiem pozostaną nadal sprawy z zakresu prawa rodzinnego, gdzie może być wyznaczony jedynie mediator sądowy [art. 570(2) w zw. z art. 436 § 4 k.p.c.].

Jeśli chodzi *stricte* o wymogi, jakie powinien spełnić mediator sądowy, stanowią one co do zasady powtórzenie dotychczasowych regulacji dotyczących mediatorów stałych, o których mowa w przepisach k.p.c., u.p.s.p. czy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 20 stycznia 2016 roku w sprawie prowadzenia listy stałych mediatorów. Przy czym należy rozróżnić dwie sytuacje: pierwszą, gdy osoba fizyczna ubiega się o wpis do Rejestru (po raz pierwszy), oraz drugą, gdy osoba wpisana na listę mediatorów stałych ubiega się o „przepis” do Rejestru.

W pierwszym przypadku w art. 3 Projektu mowa jest o tym, że osoba fizyczna ubiegająca się o wpis do Rejestru musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych i korzystać z pełni praw publicznych, posiadać obywatelstwo polskie lub innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub EFTA, znać język polski w mowie i piśmie, ukończy studia w Polsce lub zagraniczne studia uznane w Polsce i uzyskać co najmniej tytuł zawodowy licencjata, ukończy szkolenie bazowe wraz ze złożeniem egzaminu bazowego lub – alternatywnie – podyplomowe studia z zakresu mediacji, ukończy szkolenie specjalizacyjne wraz ze złożeniem egzaminu specjalizacyjnego lub – alternatywnie – podyplomowe studia z zakresu mediacji o danej specjalizacji, a także nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe. Co istotne, w Projekcie zabrakło wymogu ukończenia przez mediatora sądowego 26 lat, jednocześnie brak jest w uzasadnieniu wyjaśnienia przyczyny odstąpienia od tej przesłanki. Wydaje się natomiast, że w przypadku mediatorów – obok kwalifikacji i wiedzy – to właśnie wiek i doświadczenie życiowe odgrywają istotną rolę w zakresie właściwego prowadzenia mediacji. Przyjmując natomiast, że zgodnie z Projektem mediator sądowy musi posiadać wykształcenie wyższe na poziomie przynajmniej licencjatu, to ukończenie studiów pierwszego stopnia może nastąpić w wieku nawet 22 lat.

W przypadku drugim, tj. osób, które są wpisane na listę mediatorów stałych prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego i po wejściu w życie projektowanej ustawy, w ciągu roku będą mogły ubiegać się o „przepisanie” do Rejestru, o czym mowa w art. 37 Projektu; wymogi zaś w zakresie obywatelstwa, posiadania pełnej zdolności do czynności prawnych i korzystania z pełni praw publicznych, znajomości języka polskiego oraz niekaralności – nie ulegają zmianie. Projekt natomiast zakłada konieczność uzupełnienia brakującego wykształcenia wyższego w terminie 7 lat, pod rygorem wykreślenia z Rejestru. Niestety brak jest obowiązku potwierdzenia (udokumentowania) kwalifikacji w zakresie odbytych szkoleń, a więc wykształcenia na podobnym poziomie. Mowa jest jedynie o złożeniu oświadczenia o posiadaniu doświadczenia w zakresie mediacji w określonej specjalizacji.

Oznacza to, że wymogi co do mediatorów sądowych w obu przypadkach nie są jednakowe. Natomiast jeśli założeniem projektodawcy i nadrzędnym celem Projektu jest dążenie do profesjonalizacji zawodu mediatora przez stworzenie bazy „mediatorów sądowych”, którzy w istotny sposób wspieraliby wymiar sprawiedliwości, to należałoby oczekiwać określenia wyższych standardów. Tymczasem

brak przesłanki posiadania praktyki w zakresie prowadzenia bądź udziału w mediacji (choćby jako kooperator), warunkującej wpis do Rejestru w odniesieniu do pierwszej grupy, oraz brak wymogu potwierdzenia kwalifikacji na podobnym poziomie przez mediatorów ubiegających się o przepisanie (druga grupa), budzą wątpliwości, gdy chodzi o podnoszenie standardów mediacji.

Podobnie jak za sprofesjonalizowanie zawodu mediatora nie można uznać okoliczności, że w chwili ubiegania się o wpis do Rejestru wystarczające jest złożenie jedynie informacji dotyczących poziomu wykształcenia, kierunku odbytych studiów i ukończonych szkoleń czy faktu ukończenia szkolenia bazowego i specjalizacyjnego wraz ze zdaniem egzaminem, o czym mowa w art. 5 ust. 2 pkt 5 Projektu. Przyjmując bowiem, że Rejestr prowadzony przez Ministra Sprawiedliwości miałby stanowić podstawową bazę danych dla sędziów i uczestników postępowań sądowych, za niewystarczające należy uznać oparcie wpisu tylko na podstawie pisemnej informacji (oświadczenia), niezwyfikowanej przez nikogo. Jeśli bowiem założeniem projektodawcy jest stworzenie bazy profesjonalnych mediatorów sądowych, należałoby oczekiwać, że stawiane wymogi zostaną przynajmniej na początkowym etapie zweryfikowane.

W tym kontekście konieczne jest zwrócenie uwagi na jeszcze jedną istotną kwestię, odnoszącą się do możliwości wykreślenia mediatora obecnie z listy mediatorów stałych, prowadzonej przez prezesa sądu okręgowego, a w świetle projektowanych rozwiązań – z Rejestru. Pytanie dotyczy skuteczności obowiązujących i proponowanych w Projekcie rozwiązań prawnych. Ich brzmienie właściwie się nie różni. Zgodnie z art. 157c ust. 1 pkt 5 u.p.s.p. prezes sądu okręgowego skreśla stałego mediatora z listy w przypadku „stwierdzenia nienależytego wykonywania obowiązków przez stałego mediatora”. Praktyka jednak pokazuje, że fakt skreślenia mediatora z listy mediatorów stałych jest fikcją. Mimo że w świetle obowiązującego art. 157c § 2 u.p.s.p. sąd jest zobowiązany zawiadomić prezesa sądu okręgowego, który wydał decyzję o wpisie na listę stałych mediatorów, o każdym przypadku uzasadniającym skreślenie z tej listy mediatora stałego na podstawie § 1 pkt 5, to w istocie prezesi sądów nie mają narzędzi, które pozwoliłyby im na zweryfikowanie kompetencji mediatorów, kryteria te są bowiem nieostre i pozostawiają zbyt dużą swobodę interpretacyjną. To oznacza, że obowiązujące przepisy są w istocie martwą literą prawa. Niestety podobne rozwiązanie znalazło się w art. 7 ust. 1 – zwłaszcza pkt 5 – Projektu. W świetle tego przepisu prezes sądu okręgowego wykreśla mediatora sądowego z Rejestru w przypadku „stwierdzenia nienależytego wykonywania obowiązków związanych z prowadzeniem mediacji”. Projektodawca nadal jednak nie określa, w jaki sposób miałyby nastąpić taka weryfikacja i według jakich kryteriów. Artykuł 7 ust. 3 Projektu wprost powtarza przepis art. 157c § 2 u.p.s.p. o obowiązku zawiadomienia przez sąd (każdy sąd) prezesa sądu okręgowego, który wpisał mediatora sądowego do Rejestru o każdym przypadku uzasadniającym wykreślenie go z Rejestru w sytuacji stwierdzenia okoliczności, o które

mowa w pkt 5 art. 7 ust. 1 Projektu. Rozwiązanie to jest jednak niewystarczające. Wciąż otwarte pozostaje zatem pytanie, czy nie należałoby rozważyć stworzenia samorządu zawodowego mediatorów na wzór samorządów osób wykonujących zawody zaufania publicznego. Wówczas możliwe byłoby weryfikowanie wymogów przez środowisko mediacyjne, które zostałyby wyposażone w odpowiednie instrumenty prawne¹⁵.

STANDARDY PRACY MEDIATORA

Standardy pracy mediatora są określone w licznych aktach prawnych na poziomie krajowym i europejskim.

Począwszy od Rekomendacji Rec (2002)10 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie mediacji w sprawach cywilnych¹⁶ i wcześniejszych dot. mediacji w sprawach rodzinnych wraz z memorandum [Rekomendacja nr R(98)1]¹⁷ oraz mediacji w sprawach karnych [Rekomendacja nr R(99)19]¹⁸ zalecano państwom członkowskim przyjęcie stosownych rozwiązań prawnych w prawie krajowym, które promowałyby odpowiednie standardy w zakresie szkolenia i kwalifikacji mediatorów, a także odpowiedzialności za przebieg postępowania mediacyjnego prowadzonego przez mediatorów (zasada V: Szkolenie i odpowiedzialność mediatorów)¹⁹. Zwłaszcza w Rekomendacji nr R(99)19 Komitet Ministrów podkreślał znaczenie standardów usług mediacyjnych w zakresie nie tylko kompetencji oraz zasad etycznych, ale również podnoszenia kwalifikacji przez mediatorów oraz konieczności monitorowania przez niezależne kompetentne organy wykonywania usług mediacyjnych (zasada V.1. Standardy). W Komentarzu do Rekomendacji podkreślono, że wszyscy mediatorzy wymagają minimalnego stopnia wstępnego przeszkolenia,

¹⁵ Szczegółowe uwagi do Projektu (UD237) zob. Opinia Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych Naczelnej Rady Adwokackiej do projektu ustawy o mediatorach sądowych, akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów (UD237), <https://www.adwokatura.pl/instytut-legislacji-i-prac-parlamentarnych-nra/dzialalnosc-legislacyjna/opinie-i-stanowiska/> [dostęp: 16.09.2025].

¹⁶ Rekomendacja Rec (2002)10 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie mediacji w sprawach cywilnych z 18 września 2002 r., <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].

¹⁷ Rekomendacja Nr R (98) 1 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich na temat mediacji rodzinnej oraz Memorandum Wyjaśniające z 21 stycznia 1998 r., <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].

¹⁸ Rekomendacja Nr R (99) 19 Komitetu Ministrów [Rady Europy] dla Państw Członkowskich o mediacji w sprawach karnych (przyjęta przez Komitet Ministrów 15 września 1999 roku), <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].

¹⁹ Więcej na temat regulacji Rady Europy dotyczących mediacji zob. A. Kalisz, A. Zienkiewicz, *Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu*, Warszawa 2014, s 108 i n.

a ich szkolenie powinno być kontynuowane w dalszej pracy, przyczyniłoby się to bowiem do podwyższenia standardów mediacji (pkt 22–24 Komentarza). Jednocześnie zwracano uwagę na konieczność stałego podnoszenia kwalifikacji w przypadku mediatorów zajmujących się mediacjami międzynarodowymi.

Podobnie w dyrektywie PE i Rady nr 2008/52/WE z 21 maja 2008 roku w sprawie mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (dalej: dyrektywa 2008/52/WE)²⁰ zobowiązano państwa członkowskie do ustanowienia w prawie krajowym zasad zapewniających odpowiednią jakość mediacji poprzez opracowanie dobrowolnych kodeksów postępowania oraz ustanowienie skutecznych mechanizmów kontroli jakości świadczonych usług. Przy czym standardy określające zasady prowadzenia postępowań mediacyjnych oraz wymogi co do osoby mediatora powinny być stale podnoszone (art. 4 dyrektywy).

Konieczność posiadania odpowiednich kwalifikacji przez mediatorów były tłumaczone m.in. celem UE, jakim jest w tej dziedzinie „utrzymanie i rozwój przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w której zagwarantowany jest swobodny przepływ osób” czy konieczność zapewnienia „prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego”. Ponadto celami są: zagwarantowanie pewności prawnej, usprawnienie dostępu do wymiaru sprawiedliwości, zapewnienie wzajemnego zaufania oraz poufności. Dlatego aby zagwarantować stronom skuteczne, bezstronne i kompetentne prowadzenie mediacji, obowiązkiem państw członkowskich jest „wspiera[nie] szkoleni[a] mediatorów oraz wprowadzenie skutecznych mechanizmów kontroli jakości świadczonych usług mediacyjnych” (ust. 16 preambuły dyrektywy 2008/52/WE).

Podobnie w Europejskim Kodeksie Postępowania Mediatorów²¹ obok niezależności, neutralności, bezstronności mediatora oraz gwarancji zachowania poufności mediacji jako kluczowe wskazuje się na „odpowiednie przeszkolenie i stałe uaktualnianie wykształcenia i praktyki w dziedzinie umiejętności mediacyjnych, uwzględniając wszelkie istotne standardy lub programy akredytacyjne”²². W sprawach o charakterze transgranicznym natomiast podkreśla się znaczenie kwalifikacji oraz szczególnych umiejętności, z uwagi na charakter spraw dotyczących uprowadzenia dziecka przez rodzica (Deklaracja Wrocławska z 2007 roku²³).

²⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE z 24 maja 2008 r., seria L, nr 136, s. 1).

²¹ Europejski Kodeks Postępowania Mediatorów, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].

²² Zob. m.in. E. Gmurzyńska, *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym – zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007, s. 276 i n.

²³ Deklaracja Wrocławska dotycząca mediacji dwunarodowościowych przyjęta we Wrocławiu 8 października 2007 r., <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].

W ramach prawa krajowego należałoby wskazać na uchwały przyjęte przez Społeczną Radę ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości (dalej: Społeczna Rada ds. ADR przy MS). Mimo że nie mają one charakteru normatywnego, stanowią podstawę opracowywania programów szkoleń mediacyjnych i przyjmowanych przez ośrodki mediacyjne statutów, regulaminów postępowania mediacyjnego czy obowiązujących w ich strukturach kodeksów etyki.

W opracowanych przez Społeczną Radę ds. ADR przy MS Standardach prowadzenia mediacji i postępowania mediatora z 2006 roku²⁴ już w Preambule podkreślano, że „Powodzenie mediacji jako skutecznej metody rozwiązywania konfliktów zależy w dużym stopniu od profesjonalizmu mediatorów i wysokiego poziomu ich etyki zawodowej”. Natomiast w Standardzie VI podkreśla się, że „Mediator dba o wysoki poziom swoich kwalifikacji zawodowych oraz stale pogłębia i doskonali swoje umiejętności, a także dba o wysoki poziom etyki zawodowej”²⁵. Podobnie w Standardach szkolenia mediatorów z 2007 roku²⁶, które następnie zostały zastąpione przez Standardy Szkolenia Mediatorów rekomendowanych przez Społeczną Radę ds. ADR przy Ministrze Sprawiedliwości, uchwalonych 23 marca 2023 roku²⁷, podkreślano istotny aspekt: „Powodzenie mediacji jako skutecznej metody rozwiązywania konfliktów zależy w dużym stopniu od profesjonalizmu mediatorów i wysokiego poziomu ich etyki zawodowej”²⁸. Dlatego też celem przyjęcia standardów „jest zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia mediatorów i mediatorów oraz profesjonalizacja zawodu”²⁹.

Szczególne znaczenie dla określenia standardów pracy mediatora ma przyjęty przez Społeczną Radę ds. ADR Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich z 2008 roku (dalej: Kodeks)³⁰. W Preambule Kodeksu znajduje się odniesienie do Standardów prowadzenia mediacji oraz Standardów szkolenia mediatorów. Te trzy dokumenty są ze sobą ściśle powiązane. W 12 zasadach zawarto podstawowe wytyczne, jakimi

²⁴ Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora uchwalone przez Społeczną Radę ds. ADR przy MS w dniu 26 czerwca 2006 roku, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].

²⁵ Zob. omówienie A. Zienkiewicz, *Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora uchwalone przez Społeczną Radę ADR przy Ministrze Sprawiedliwości*, „Studia Prawnoustrojowe” 2012, nr 18, s. 192 i n.

²⁶ Standardy szkolenia mediatorów uchwalone przez Społeczną Radę ds. ADR przy MS w dniu 29 października 2007 roku, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].

²⁷ Standardy Szkolenia Mediatorów rekomendowane przez Społeczną Radę ds. ADR z 23 marca 2023 roku, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/dokumenty-i-deklaracja-o-stosowaniu-mediacji> [dostęp: 15.08.2025].

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich z 2008 roku, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].

powinien kierować się mediator w ramach prowadzenia postępowania mediacyjnego. W szczególności powinien dbać o autonomię stron, zapewnić dobrowolność udziału na każdym etapie postępowania, zachować bezstronność wobec stron, neutralność wobec przedmiotu sporu oraz poufność mediacji, a także rzetelność i uczciwość w informowaniu o swoich kompetencjach i kwalifikacjach. Przede wszystkim natomiast ma obowiązek doskonalić swoje umiejętności³¹.

Te wymogi jednoznacznie dowodzą, że prawodawca europejski oraz krajowy, a także organy mające za zadanie wyznaczanie pewnych ram w zakresie standardów prowadzenia mediacji przywiązują coraz większą wagę do profesjonalizacji działalności mediatora³².

Podkreślenia jednak wymaga, że brak jest przepisów oraz odpowiednich narzędzi, które pozwoliłyby na skuteczne wyegzekwowanie określonych wymogów.

CZY MEDIATOR TO ZAWÓD?

Wymogi stawiane mediatorom stałym oraz – w Projekcie – mediatorom sądowym pozwalają na postawienie pytania, czy w obecnym i projektowanym stanie prawnym możemy mówić o „zawodzie mediatora”. Pytanie to zakłada, że zawód to zajęcie wymagające nie tylko odpowiedniego przygotowania, ukończenia szkoleń, kursów czy edukacji, ale przede wszystkim doskonalenia umiejętności na późniejszym etapie jego wykonywania w celu świadczenia określonych usług na rzecz beneficjentów w sposób profesjonalny, a jednocześnie z możliwością pociągnięcia do odpowiedzialności w razie naruszenia prawa czy zasad etyki wykonywania

³¹ O szczególnych cechach, jakie powinien posiadać profesjonalny mediator, a które warunkują prawidłowy przebieg mediacji, zob. m.in. A. Kalisz, A. Zienkiewicz, *op.cit.*, s. 45 i n.

³² Warto wspomnieć, że Ministerstwo Sprawiedliwości przyjęło w ramach Krajowych Ram Kwalifikacji szereg aktów prawnych, których celem było określenie wymogów w zakresie uzyskiwanych kwalifikacji w ramach prowadzenia mediacji. Należy wskazać: 1) Obwieszczenie MS z 4 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych” do ZSK (M.P. z 2018 r. poz. 780), które zostało uchylone 1.12.2028; 2) Obwieszczenie MS z 4 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych” do ZSK (M.P. z 2018 r. poz. 1198); 3) Obwieszczenie MS z dnia 9 czerwca 2020 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji sądowych i pozasądowych w sprawach rodzinnych” do ZSK (M.P. 2020 r. poz. 556) – obowiązuje nadal; 4) Obwieszczenie MS z 19 sierpnia 2022 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji w sprawach karnych i o wykroczenia” do ZSK (M.P. z 2022 r. poz. 851); 5) Obwieszczenie MS z 3 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji w sprawach gospodarczych” do ZSK (M.P. z 2018 r. poz. 1201). Jak słusznie podkreśla się w literaturze przedmiotu, regulacje te nie mają waloru powszechnie obowiązującego prawa i nie mogą w sposób władczy wpływać na sytuację prawną mediatorów. K. Kobielska, *op.cit.*, s. 256. Zob. również Krajowe Ramy Kwalifikacji, <https://kwalifikacje.gov.pl/k#undefined> [dostęp: 14.09.2025].

zawodu³³. Mimo zatem określenia wymogów co do mediatora zawartych w art. 183[2] § 1 k.p.c. oraz art. 157a u.p.s.p. w kontekście wykonywania zawodu wydają się one niewystarczające. Posiadanie pełnej zdolności do czynności prawnych oraz korzystanie z pełni praw publicznych przez osobę fizyczną nie przesądza o wykonywaniu zawodu. Podobnie jak samo posiadanie wiedzy i umiejętności w zakresie mediacji czy fakt niekaralności. W przypadku wymogów formalnych w zakresie wykonywania zawodu podkreśla się – w zależności od charakteru profesji – konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia (przynajmniej średniego), zdobycia specjalnych uprawnień czy licencji, potwierdzonych właściwymi certyfikatami, często zdania egzaminu państwowego, a także posiadania niezbędnych kwalifikacji, w tym etycznych i moralnych. Wreszcie najczęściej akt na poziomie ustawowym określa zasady dochodzenia do zdobycia odpowiednich uprawnień, łącznie z możliwością ich utraty w wyniku naruszenia prawa i zasad wykonywania zawodu, o czym będzie mowa dalej.

Analiza aktów prawnych oraz dokumentów określających zasady prowadzenia mediacji pozwala stwierdzić, że zarówno w aktach szeroko rozumianego prawa europejskiego, jak i przepisach prawa polskiego pojęcie „zawodu mediatora” nie zostało wyrażone *expresis verbis*. Jedynym dokumentem niemającym charakteru normatywnego, w którym można odnaleźć określenie „zawodu mediatora”, jest przyjęty przez Społeczną Radę ds. ADR przy MS Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich z 2008 roku. W akcie mowa jest o tym, że „Celem przyświecającym Kodeksowi jest promowanie najwyższych standardów etycznych wśród polskich mediatorów, budowanie wiarygodności zawodu mediatora [podkreślenie – M.H.] wśród stron mediacji i szerokiej opinii publicznej, a także służenie pomocą mediatorom w rozstrzyganiu dylematów praktyki zawodowej”. Ponadto Społeczna Rada ds. ADR podkreśliła, że „Źródłem mocy Kodeksu są wartości etyczne leżące u podstaw tego zawodu (mediatora) [podkreślenie – M.H.]”. Wreszcie w pkt XII Kodeksu mowa jest o tym, że „Mediator powinien pogłębiać swoje kompetencje zawodowe w celu jak najlepszego służenia uczestnikom mediacji”³⁴.

W pozostałych aktach i dokumentach brak jest odniesienia do zawodowego charakteru działalności mediatora.

³³ Ch.W. Moore, *op.cit.*, s. 565 i n.

³⁴ Zob. również omówienie Kodeksu Etycznego Mediatorów Polskich: A. Zienkiewicz, *Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora uchwalone przez Społeczną Radę ADR przy Ministrze Sprawiedliwości*, „Studia Prawnoustrojowe” 2012, nr 18, s. 195 i n.

Analizując przepisy odnoszące się do wykonywania zawodów regulowanych³⁵ oraz potwierdzania kwalifikacji³⁶, należy stwierdzić, że istnieją pewne wymogi i zasady charakterystyczne, do których zaliczyć można m.in.:

- podstawy prawne regulujące sposób uzyskiwania danych kwalifikacji zawodowych, kursy, szkolenia, aplikacje, z określeniem czasu oraz zasad uzyskiwania wpisów (po zdaniu egzaminu);
- zasady deontologii;
- zasady odpowiedzialności zawodowej, z określeniem struktury organów odpowiedzialnych za wszczęcie i prowadzenie postępowania dyscyplinarnego oraz postępowania odwoławczego, wraz ze skutkami w postaci możliwości zakazu wykonywania zawodu;
- obowiązek ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej (OC);
- zasady zrzeszania w samorządzie zawodowym, określenie struktury samorządu, organów, powoływania i kadencji członków organów, ich zadań i kompetencji;
- zasady etyki wykonywania zawodu, wraz z określeniem odpowiedzialności za ich naruszenie;
- obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej.

Są to wymogi charakterystyczne zwłaszcza dla takich zawodów, jak architekt, adwokat, inżynier budownictwa, lekarz, radca prawny, notariusz, rewident, doradca podatkowy itp., a więc zawodów mających znaczenie dla bezpieczeństwa publicznego lub o istotnym znaczeniu dla wymiaru sprawiedliwości.

Brak podstaw prawnych w odniesieniu do mediatorów, które określałyby ww. cechy charakterystyczne dla poszczególnych zawodów regulowanych, nakazuje stwierdzić, że w obowiązującym stanie prawnym nie można mówić o istnieniu „zawodu mediatora”.

Za niewystarczające należy bowiem uznać weryfikowanie wymogów, jakie musi spełniać „mediator stały” przez prezesa sądu okręgowego. Mimo że w razie niespełniania przez mediatora któregośkolwiek z wymienionych warunków, np. w przypadku prawomocnego skazania za przestępstwo umyślne (lub umyślne przestępstwo skarbowe) bądź stwierdzenia nienależytego wykonywania przez niego

³⁵ Lista zawodów regulowanych w Polsce dotyczy obecnie ponad 350 profesji. Pełna lista jest dostępna na stronie Regulated Professions Database, <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/> [dostęp: 12.09.2025]. Zob. również Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie wykazu zawodów regulowanych i działalności regulowanych, przy wykonywaniu których usługodawca posiada bezpośredni wpływ na zdrowie lub bezpieczeństwo publiczne, w przypadku których można wszcząć postępowanie w sprawie uznania kwalifikacji (Dz.U. z 2024 r. poz. 170).

³⁶ Europejski system uznawania kwalifikacji zawodowych został określony w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2005/36/WE z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz. Urz. UE z 30.09.2005, seria L, nr 255, s. 22). Wdrożenie dyrektywy 2005/36/WE nastąpiło w Polsce na mocy ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 619).

obowiązków, w ostateczności może to doprowadzić do skreślenia mediatora z listy stałych mediatorów przez prezesa sądu okręgowego, to przepisy te w praktyce są nieskuteczne – o czym była mowa wcześniej.

Podobnie jak obowiązujące kodeksy – Europejski Kodeks Postępowania Mediatorów oraz Kodeks Etyczny Postępowania Mediatorów Polskich (2008), które jako tzw. *soft-law* mają jedynie deklaracyjny charakter i naruszenie zasad w nich określonych nie jest obarczone żadną sankcją. Jednocześnie brak obowiązku ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej (OC) przez mediatorów czy brak odpowiedzialności zawodowej mediatorów, zwłaszcza w odniesieniu do mediatorów niewpisanych na listę mediatorów stałych prowadzoną przez prezesów sądów okręgowych – skutkuje w istocie brakiem jakiejkolwiek kontroli nad przestrzeganiem zasad prowadzenia mediacji oraz podnoszenia przez mediatorów kwalifikacji zawodowych. Jedynie w przypadku członkostwa mediatora w określonym ośrodku (centrum) mediacyjnym, w którego statucie przewidziane są obowiązki podnoszenia kwalifikacji czy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, może to dawać podstawę do weryfikowania wymogów stawianych wobec swoich członków.

Wreszcie istotnym zaniechaniem legislacyjnym jest brak obowiązku doskonalenia zawodowego, doksztalcania się, podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez mediatorów, obowiązku odbywania szkoleń, uczestnictwa w konferencjach, sympozjach i innych. Są to wciąż postulaty *de lege ferenda*³⁷.

Niestety Projekt ustawy o mediatorach sądowych (UD237) nie rozwiązuje tego problemu. Za istotne pominięcie należy uznać właśnie brak regulacji dotyczących obowiązku doskonalenia zawodowego i podnoszenia kwalifikacji przez mediatorów sądowych wpisanych do Rejestru. Od lat w środowisku mediatorów podkreśla się konieczność podnoszenia standardów pracy mediatora poprzez wykazywanie udziału w szkoleniach, kursach czy konferencjach. Poprzestanie bowiem na ukończeniu podstawowego 40-godzinnego czy nawet 60-godzinnego szkolenia mediacyjnego nie jest wystarczające. Jeśli założeniem projektodawcy jest stworzenie bazy profesjonalnych mediatorów sądowych przez wprowadzenie minimalnych wymagań merytorycznych względem mediatorów na etapie wpisu do Rejestru, aby „poprawić jakość prowadzonych mediacji”, konieczne jest wprowadzenie dodatkowego wymogu poprzez rozszerzenie zakresu składanych prezesowi sądu okręgowego corocznych (do 31 marca) Oświadczeń o udziale w konferencjach czy podnoszeniu swoich kwalifikacji i rozszerzaniu kompetencji w ramach odbytych szkoleń mediacyjnych.

³⁷ O potrzebie doskonalenia praktyki mediacji i funkcjonujących już od lat rozwiązaniach prawnych w Ameryce Północnej zob. Ch.W. Moore, *op.cit.*, s. 565 i n.

Dobrym przykładem mogą być rozwiązania prawne przyjęte w innych krajach³⁸. We Włoszech czy Hiszpanii mamy do czynienia z podziałem na mediatorów zawodowych – wpisanych na listę państwową, na których spoczywają ww. obowiązki doskonalenia, którzy podlegają weryfikacji, opłacają składki, ubezpieczenie OC, a także na mediatorów, którzy są członkami ośrodków mediacyjnych, lecz mogą prowadzić mediacje jedynie w sprawach pozasądowych. W świetle przepisów prawa włoskiego, w szczególności zaś Dekretu legislacyjnego nr 180/2010³⁹, zastąpionego następnie Dekretem legislacyjnym nr 150/2023 z 24 października 2023 roku⁴⁰, mediatorzy wpisani na listę są zobowiązani do ustawicznego podnoszenia swoich kwalifikacji i potwierdzania kompetencji poprzez udział w szkoleniach i kursach w wymiarze nie mniejszym niż 18 godzin w okresie 2 lat (art. 24 ust. 2 dekretu nr 150/2023). W tym zakresie duża odpowiedzialność spoczywa na ośrodkach mediacyjnych, które w razie niespełnienia wymogów określonych w tym zakresie w przepisach prawa mogą zostać zawieszone na okres od 6 do 12 miesięcy.

Mediator, aby uzyskać wpis na listę organizacji mediacyjnej, musi spełnić określone wymogi w zakresie dawania należytej rękojmi, o czym mowa w art. 4 dekretu nr 150/2023. Przede wszystkim nie może być w stosunku do niego orzeczony żaden zakaz sądowy, musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych, nie może być skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo nieumyślne na karę pozbawienia wolności, nie toczy się przeciwko niemu żadne postępowanie karne o przestępstwa niezawinione (z zastrzeżeniem określonych przepisów włoskiego kodeksu postępowania karnego), nie został przeciwko niemu orzeczony na stałe lub czasowo zakaz pełnienia funkcji publicznej, nie orzeczono w stosunku do niego środków zapobiegawczych, a także w ciągu 5 lat poprzedzających wpis, nie otrzymał kary

³⁸ Na temat rozwiązań prawnych, wymogów i kwalifikacji mediatorów oraz zasad etycznych w ustawodawstwie amerykańskim zob. E. Gmurzyńska, *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym...*, Warszawa 2007, s. 68 i n.

³⁹ Decreto legislativo nr 180/2010 z 18 października 2010 r. w sprawie określenia kryteriów i trybu rejestracji i prowadzenia rejestru organów mediacyjnych oraz listy trenerów mediacji, a także zatwierdzenia opłat należnych organom, zgodnie z art. 16 Dekretu ustawodawczego nr 28 z dnia 4 marca 2010 r. (10G0203) opublikowany (Dz. Urz. nr 258 z 4.11.2010), dostępny na stronie <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:ministero.giustizia:decreto:2010-10-18;180> [dostęp: 13.09.2025].

⁴⁰ Decreto legislativo nr 150/2023 z 24 października 2023 r. ustanawiający kryteria i procedury rejestracji i prowadzenia rejestru organów mediacyjnych oraz listy organów szkoleniowych, a także zatwierdzające opłaty należne organom, zgodnie z art. 16 dekretu ustawodawczego nr 28 z dnia 4 marca 2010 r. oraz ustanawiające listę organów ADR odpowiedzialnych za zarządzanie sporami krajowymi i transgranicznymi, a także procedurę rejestracji organów ADR zgodnie z art. 141-decies dekretu ustawodawczego nr 206 z dnia 6 września 2005 r. zawierającego Kodeks konsumencki, zgodnie z art. 7 ustawy nr 229 z dnia 29 lipca 2003 r. (23G00163) opublikowany (Dz. Urz. nr 255 z 31.10.2023), <https://www.normattiva.it/atto/caricaDettaglioAtto?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2023-10-31&atto.codiceRedazionale=23G00163&atto.articolo.numero=49&atto.articolo.sottoArticolo=1&atto.articolo.tipoArticolo=0> [dostęp: 14.09.2025]. Dekret ten na mocy art. 49 uchylił poprzednio obowiązujący Decreto legislativo nr 180/2010.

dyscyplinarnej w organizacji zawodowej, której jest członkiem. Uzyskanie wpisu wiąże się z koniecznością posiadania odpowiednich kwalifikacji, o których mowa w art. 23 dekretu nr 150/2023: ukończenie studiów wyższych, ukończenie szkolenia w wymiarze minimum 80 godzin (40 godzin kursu teoretycznego i 40 godzin kursu praktycznego) i zdanie egzaminu końcowego, a także odbycie stażu poprzez udział, obok mediatora, w nie mniej niż dziesięciu mediacjach z udziałem zaproszonej strony. Przy czym w przypadku osób, które ukończyły studia wyższe na kierunku innym niż prawniczy, ustawodawca włoski nakłada na nie obowiązek ukończenia dodatkowo pogłębionego kursu prawniczego w wymiarze nie krótszym niż 14 godzin i zakończonym egzaminem końcowym (pisemnym i ustnym).

Oznacza to, że przepisy prawa włoskiego nakładają na mediatorów obowiązki w zakresie podnoszenia swoich kwalifikacji, na ośrodki mediacyjne natomiast obowiązki w zakresie weryfikacji kompetencji zrzeszonych w nich mediatorów⁴¹.

Podobne regulacje obowiązują w prawie hiszpańskim. Przepisy dotyczące mediacji, w szczególności ustawa nr 5/2012 o mediacji w sprawach cywilnych i handlowych⁴², określają podstawowe wymogi, jakie musi spełniać osoba ubiegająca się o wpis do Krajowego Rejestru i Instytucji Mediacyjnych prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości. Mediatorami mogą być osoby fizyczne korzystające z pełni praw publicznych, posiadające dyplom ukończenia studiów wyższych oraz specjalistyczne szkolenie uprawniające do prowadzenia mediacji. Dodatkowo mediator musi posiadać ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, co wynika wprost z art. 11 w zw. z art. 14 ustawy 5/2012. Na mediatorze spoczywa również obowiązek ustawicznego doskonalenia swoich kompetencji (art. 12). Szczególne znaczenie w zakresie etyki wykonywania zawodu mediatora ma Kodeks dobrych praktyk w mediacji (*El Código de Buenas Prácticas en Mediación*), przyjęty w 2013 roku przez Komisję Mediacyjną (*Comisión De Mediación*) w ramach Club Español del Arbitraje (CEA)⁴³. Jest to akt, który nie ma charakteru wiążącego, jednak odgrywa istotną rolę w praktyce mediacyjnej w Hiszpanii⁴⁴.

⁴¹ Na temat szczególnej roli adwokatów – mediatorów w systemie prawa włoskiego i wymogów prawnych, jakie muszą spełnić prawnicy w postępowaniu mediacyjnym zob. P.L. Orrico, *La mediazione obbligatoria in Italia*, [w:] *ADR – lokalne rozwiązania w kontekście globalnym*, M. Tabernacka (red.), Wrocław 2021, s. 27 i n.

⁴² Ustawa z dnia 6 lipca 2012 r. o mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (BOE z 7.07.2012 r., nr 162), <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2012-9112> [dostęp: 14.09.2025]

⁴³ Dostępny na stronie CEIA, <https://www.clubarbitraje.com/> [dostęp: 14.09.2025].

⁴⁴ Zob. więcej na ten temat A. Siedlecka-Andrychowicz, *Kodeksy etyczne mediatorów w Polsce i wybranych krajach europejskich*, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2023, s. 47 i n.

WNIOSKI

Złożoność i stopień skomplikowania życia społecznego, otoczenia prawnego, a co za tym idzie spraw rozstrzyganych w sądach, w których może być prowadzona mediacja, pokazuje, że wymogi prawne stawiane mediatorom ubiegającym się o wpis na listę mediatorów stałych są już niewystarczające. Podobnie jak niewystarczająca jest znajomość jedynie technik komunikacyjnych i mediacyjnych przez mediatorów.

Konieczność posiadania wiedzy w zakresie zagadnień, w obszarze których mediator prowadzi postępowanie mediacyjne, np. sprawy rodzinne; sprawy ugód frankowych; spory inwestycyjne; podział majątku wspólnego; sprawy dotyczące nieletnich; sprawy o charakterze transgranicznym, np. dotyczące uprowadzenia dziecka (zasady prawa międzynarodowego i unijnego) – dowodzi, że nieuchronnie zmierza się ku profesjonalizacji zawodu mediatora. Przy czym posiadana wiedza nie może ograniczać się jedynie do znajomości prawa, ale konieczna jest również znajomość zagadnień z zakresu psychologii, socjologii czy pedagogiki oraz nauki o komunikacji społecznej. Dlatego uchwalenie aktu prawnego, który w sposób kompleksowy regulowałby zasady wykonywania zawodu mediatora, wymogi prawne w zakresie jego kwalifikacji, a także utworzenie samorządu zawodowego mediatorów, który czuwałby nad prawidłowym sposobem wykonywania przez nich zadań, jest konieczne i uzasadnione. Podobnie jak krokiem we właściwym kierunku byłoby nałożenie obowiązku doskonalenia zawodowego, doksztalcania i podnoszenia kwalifikacji przez mediatorów sądowych; obowiązku corocznego wykazywania w Oświadczeniach składanych do prezesów sądów okręgowych udziału w szkoleniach, konferencjach, seminariach czy sympozjach dotyczących mediacji; obowiązku ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej przez mediatorów; określenia zasad odpowiedzialności zawodowej mediatora za naruszenie standardów i etyki, które stanowiłyby podstawę do ewentualnego zawieszenia mediatora sądowego, a w ostateczności wykreślenia z Rejestru. Podkreślenia bowiem wymaga, że mediacje prowadzone przez profesjonalnych mediatorów, gwarantujących wysokie standardy i przestrzegających zasady etyki, stanowią istotne wsparcie wymiaru sprawiedliwości.

Jak słusznie stwierdził Christopher W. Moore, „profesjonalizacja to pewien proces, w wyniku którego jakaś praktyka społeczna zostaje ściślej sformułowana i zorganizowana, a jej procedury i oczekiwane wyniki stają się bardziej przewidywalne. Aby jednak praktyka społeczna stała się zawodem, sama profesjonalizacja jeszcze nie wystarcza”⁴⁵. Wydaje się, że mimo upływu 20 lat od wprowadzenia mediacji w sprawach cywilnych do prawa polskiego wciąż jesteśmy na początkowym etapie profesjonalizacji mediacji i zawodu mediatora.

⁴⁵ Ch.W. Moore, *op.cit.*, s. 565.

BIBLIOGRAFIA

LITERATURA

- Cybulko A., Siedlecka-Andrychowicz A., *Mediator: role, umiejętności osobowość*, [w:] *Mediacje. Teoria i praktyka*, red. E. Gmurzyńska, R. Morek, Warszawa 2014.
- Gmurzyńska E., *Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym – zastosowanie w Europie i w Polsce*, Warszawa 2007.
- Kalisz A., Zienkiewicz A., *Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu*, Warszawa 2014.
- Kobielska K., *Mediator*, [w:] *Leksykon mediacji*, red. M. Cetera, M. Tabernacka, Warszawa 2023.
- Moore Ch.W., *Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów*, Warszawa 2016.
- Myślińska M., *Mediator w polskim porządku prawnym*, Warszawa 2018.
- Orrico P.L., *La mediazione obbligatoria in Italia*, [w:] *ADR – lokalne rozwiązania w kontekście globalnym*, red. M. Tabernacka, Wrocław 2021.
- Siedlecka-Andrychowicz A., *Kodeksy etyczne mediatorów w Polsce i wybranych krajach europejskich*, Warszawa 2023.
- Zienkiewicz A., *Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora uchwalone przez Społeczną Radę ADR przy Ministrze Sprawiedliwości*, „Studia Prawnoustrojowe” 2012, nr 18.

AKTY PRAWNE

- Decreto legislativo no. 150/2023 z 24 października 2023 r. ustanawiające kryteria i procedury rejestracji i prowadzenia rejestru organów mediacyjnych oraz listy organów szkoleniowych, a także zatwierdzające opłaty należne organom, zgodnie z art. 16 dekretu ustawodawczego nr 28 z dnia 4 marca 2010 r. oraz ustanawiające listę organów ADR odpowiedzialnych za zarządzanie sporami krajowymi i transgranicznymi, a także procedurę rejestracji organów ADR zgodnie z art. 141-decies dekretu ustawodawczego nr 206 z dnia 6 września 2005 r. zawierającego Kodeks konsumencki, zgodnie z art. 7 ustawy nr 229 z dnia 29 lipca 2003 r. (23G00163) (Dz. Urz. nr 255 z 31.10.2023).
- Decreto legislativo no. 180/2010 z 18 października 2010 r. w sprawie określenia kryteriów i trybu rejestracji i prowadzenia rejestru organów mediacyjnych oraz listy trenerów mediacji, a także zatwierdzenia opłat należnych organom, zgodnie z art. 16 Dekretu ustawodawczego nr 28 z dnia 4 marca 2010 r. (10G0203) (Dz. Urz. nr 258 z 4.11.2010).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/52/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie niektórych aspektów mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. Urz. UE z 24 maja 2008 r., seria L, nr 136, s. 1).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2005/36/WE z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz. Urz. UE z 30.09.2005, seria L, nr 255, s. 22).
- Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z 19 sierpnia 2022 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji w sprawach karnych i o wykroczenia” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (M.P. z 2022 r. poz. 851).
- Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z 3 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji w sprawach gospodarczych” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (M.P. z 2018 r. poz. 1201).
- Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z 4 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (M.P. z 2018 r. poz. 780).
- Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z 4 grudnia 2018 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (M.P. z 2018 r. poz. 1198).

- Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2020 r. w sprawie włączenia kwalifikacji rynkowej „Prowadzenie mediacji sądowych i pozasądowych w sprawach rodzinnych” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (M.P. 2020 r. poz. 556).
- Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie wykazu zawodów regulowanych i działalności regulowanych, przy wykonywaniu których usługodawca posiada bezpośredni wpływ na zdrowie lub bezpieczeństwo publiczne, w przypadku których można wszcząć postępowanie w sprawie uznania kwalifikacji (Dz.U. z 2024 r. poz. 170).
- Rekomendacja Nr R (98) 1 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich na temat mediacji rodzinnej oraz Memorandum Wyjaśniające z 21 stycznia 1998 r.
- Rekomendacja Nr R (99) 19 Komitetu Ministrów [Rady Europy] dla Państw Członkowskich o mediacji w sprawach karnych (przyjęta przez Komitet Ministrów 15 września 1999 r.).
- Rekomendacja Rec (2002)10 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich w sprawie mediacji w sprawach cywilnych z 18 września 2002 r.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania, zmienione Rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z 13 listopada 2021 roku zmieniającym rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. z 2021 r. poz. 2285).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie prowadzenia listy stałych mediatorów (Dz.U. z 2016 r. poz. 122).
- Ustawa z dnia 10 września 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem alternatywnych metod rozwiązywania sporów (Dz.U. z 2015 r. poz. 1595).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296 ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 214).
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 619).
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 334).
- Ustawa z dnia 6 lipca 2012 r. o mediacji w sprawach cywilnych i handlowych (BOE z 7.07.2012 r., nr 162).

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- CEIA, <https://www.clubarbitraje.com/> [dostęp: 14.09.2025].
- Deklaracja Wrocławska dotycząca mediacji dwunarodowościowych przyjęta we Wrocławiu 8 października 2007 roku, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].
- Europejski Kodeks Postępowania Mediatorów, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].
- Kodeks Etyczny Mediatorów Polskich z 2008 roku, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].
- Krajowe Ramy Kwalifikacji, <https://kwalifikacje.gov.pl/k#undefined> [dostęp: 14.09.2025].
- Opinia Instytutu Legislacji i Prac Parlamentarnych Naczelnej Rady Adwokackiej do projektu ustawy o mediatorach sądowych, akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów (UD237), <https://www.adwokatura.pl/instytut-legislacji-i-prac-parlamentarnych-nra/dzialalnosc-legislacyjna/opinie-i-stanowiska/> [dostęp: 16.09.2025].

- Regulated Professions Database, <https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regprof/> [dostęp: 12.09.2025].
- Rządowy projekt ustawy o mediatorach sądowych, akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów (UD237) z 24 lipca 2025 roku, <https://legislacja.gov.pl/projekt/12400301> [dostęp: 15.08.2025].
- Standardy prowadzenia mediacji i postępowania mediatora uchwalone przez Społeczną Radę ds. ADR przy MS z 26 czerwca 2006 roku, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].
- Standardy Szkolenia Mediatorów rekomendowane przez Społeczną Radę ds. ADR z 23 marca 2023 roku, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/dokumenty-i-deklaracja-o-stosowaniu-mediacji> [dostęp: 15.08.2025].
- Standardy szkolenia mediatorów uchwalone przez Społeczną Radę ds. ADR przy MS z 29 października 2007 roku, <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/miedzynarodowe-i-polskie-standardy-dotyczace-mediacji> [dostęp: 10.09.2025].
- Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem alternatywnych metod rozwiązywania sporów (druk nr 3432), <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=3432> [dostęp: 15.09.2025].

ABSTRACT

The complexity of cases before courts where mediation can be conducted demonstrates that the legal requirements currently imposed on permanent mediators are no longer sufficient. The purpose of this publication is to present the development of law and practice regarding mediator standards, as well as arguments for professionalizing the mediator profession and establishing a professional self-government to ensure their proper performance. The considerations also relate to the government's draft law on court mediators, accredited mediation centers, and the National Register of Mediators, which aims to improve the quality of mediation by regulating the minimum substantive requirements that court mediators must meet and training standards. The main thesis of this publication is that, under current law, it is impossible to speak of a mediator as a profession. This publication is of a research and scientific nature.

Keywords: mediation; mediation standards; mediator; mediator profession; court mediator